

III. ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA DOTKNUTÉHO ÚZEMIA

1 CHARAKTERISTIKA PRÍRODNÉHO PROSTREDIA, VRÁTANE CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ

1.1 GEOMORFOLOGICKÉ POMERY

Hodnotené územie spadá do územného celku, ktoré podľa regionálneho geomorfologického členenia Slovenska zaradujeme do Fatransko-Tatranskej oblasti, severnej časti geomorfologického celku Turčianska kotlina a oddielu Turčianske nivy - južný okraj holocénnej nivy Váhu (Jurigová, M./red./1986: Geomorfologické členenie SSR a ČSSR. Slovenská kartografia Bratislava).

Hodnotené územie sa nachádza v severnej časti Turčianskej kotliny, ktorá predstavuje medzihorskú depresiu charakteru priekopovej prepadliny v tvare obdĺžnika orientovaného SSV –JJZ včlenenej medzi okrajové pohoria [Mazúr, Lukniš]. Územie sa delí na niekoľko podcelkov a hodnotené územie patrí do podcelku Turčianskej nivy na hranici s krajinným podcelkom Valčianska pahorkatina. Nachádza sa na umelo vytvorenom rovinatom stupni s miernym spádom na JV.

Nadmorská výška danej oblasti je 395 m n.m.

1.2 HORNINOVÉ PROSTREDIE

Geologická stavba

Posudzované územie leží na severozápadnom okraji Turčianskej kotliny, obmedzenej pozdĺžnymi zlomami. Vlastnú výplň tvoria sedimenty paleogénu, neogénu a kvartéru.

Paleogén: zastupujú na báze karbonatické zlepenca a brekcie, nad ktorými vystupujú pieskovcové súvrstvia vo flyšovom vývoji

Neogén je na lokalite zastúpený sedimentami vrchného miocénu a spodného pliocénu – martinské vrstvy. Po litofaciálnej stránke sú martinské vrstvy veľmi pestré s pomerne rýchlymi laterálnymi a vertikálnymi zmenami. Na území sú martinské vrstvy zastúpené z troch vývojových facií tohto komplexu len dvoma :

- samatsko-panónskymi tufiticko-ílovitými a ílovito-slienitými vrstvami s výskytom piesčitých polôh
- slieňovcami striedajúcimi sa so slabo spevnenými ílovcami; nad nimi ležia tenšie polohy ílov.

Kvartér : kvartérne sedimenty sú výsledkom akumulácie-erozívnych procesov v podmienkach jej nerovnomerného tektonického poklesávania. Sú zastúpené predovšetkým fluviálne a deluviálne sedimenty.

Geodynamické javy

Geodynamické javy v posudzovanom území neboli zaznamenané.

Seizmicita územia

Podľa Mapy seizmických oblastí a hlavných zemetrasení pozorovaných v oblasti [A.Dvořák, 1956] väčšia časť Turčianskej kotliny patrí do oblasti, kde otrasy môžu dosiahnuť VI až VII ° MCS. Martinská kronika uvádza, že zemetrasenie v r. 1678 o sile VI až VII ° MCS zmenilo koryto rieky Turiec. Najsilnejšie zemetrasenie bolo v rokoch 1443 – 1445, kedy boli v Martine zrúcané všetky murované domy.

Ložiská nerastných surovín

V bezprostrednom okolí posudzovanej lokality nie sú známe ložiská nerastných surovín. V nedľakej vzdialenosti cca 300 m západne bolo funkčné ložisko tehliarskych hĺn. V súčasnosti je vo vyťaženom priestore skládka odpadov, ktorá sa plánuje rozširovať.

1.3 KLIMATICKÉ POMERY

Posudzované územie je podľa klimateckej rajonizácie [E. Quit, 1971] súčasťou klimateckej oblasti MT-5, ktorá je charakteristická normálnym až krátkym letom, miernym až mierne chladným, suchým až mierne suchým. Prechodné obdobie je normálne až dlhé s miernou jarou a miernou jeseňou. Zima je normálne dlhá, mierne chladná, suchá až mierne suchá s normálnym až krátkym trvaním snehovej pokrývky.

Tab. 2 : Základné charakteristiky sú uvedené nasledovne :

Počet letných dní	30 – 40
Počet dní s miernou teplotou 10°C a viac	140 – 160
Počet mrazových dní	130 – 140
Počet ľadových dní	40 – 50
Priemerná teplota v januári	-4 °C až - 5 °C
Priemerná teplota v júli	16 °C až 17 °C
Priemerná teplota v apríli	6 °C až 7 °C
Priemerná teplota v októbri	6 °C až 7 °C
Priemerný počet dní so zrážkami 1 mm a viac	100 – 120
Zrážkový úhrn vo vegetačnom období	350 – 450
Zrážkový úhrn v zimnom období	250 – 300
Počet dní so snehovou pokrývkou	60 – 100
Počet jasných dní	50 – 60
Počet zamračených dní	120 - 150

Tab. 3 Priemerné mesačné teploty v °C v stanici Martin v rokoch 2005 – 2008

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
2005	-3,0	-5,4	-1,1	8,5	12,6	15,0	17,2	16,9	14,0	8,5	1,5	-2,2
2006	-9,2	-4,1	-0,7	8,7	12,3	16,4	19,0	15,2	14,5	9,1	5,3	1,5
2007	2,4	2,2	5,9	9,4	14,1	17,0	18,8	18,3	10,6	6,8	1,4	-2,3
2008	0,1	1,4	3,1	9,2	13,3	16,8	17,7	16,6	11,5	8,9	4,9	1,4

Tab. 4 Priemerné mesačné hodnoty zrážok v stanici Martin v rokoch 2005-2008 v mm

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
2005	60,8	45,9	22,7	71,3	68,1	40,8	194,6	108,4	53,4	15,9	73,7	104,4
2006	26,8	36,1	52,5	52,6	81,1	117,9	20,5	102,1	18,9	30,2	67,9	19,7
2007	123,9	54,5	43,7	1,5	68,1	65,6	76,8	68,9	97,1	27,0	55,5	24,0
2008	59,0	25,6	79,0	26,8	92,5	75,3	95,1	33,0	45,1	35,3	51,1	60,3

V Turčianskej kotline sú na základe údajov SHMÚ nevhodné rozptylové podmienky emisií charakterizované veľkou početnosťou stavov bezvetria a malých rýchlostí vetra do 2 m/s. Celková ventilovanosť Turčianskej kotliny je slabá. Slabé prevetrávanie je znásobované častými inverznými stavmi atmosféry, ktoré zabraňujú rozptylu emisií škodlivých látok vo vyšších vrstvách atmosféry a pri ktorých sú tieto koncentrované v prízemnej vrstve ovzdušia. Inverzie sa vyskytujú hlavne vo večerných a nočných hodinách najmä na jeseň a v zime. Počet dní s inverzným stavom, pri ktorom je hrúbka inverznej vrstvy 300-400 m je v Turčianskej kotline okolo 100 dní v roku. Zhoršenie rozptylových podmienok ovplyvňuje aj nízke trvanie slnečného svitu v tejto oblasti ročne v priemere 1450-1550 hod. Vysoký výskyt hmiel a nízkej oblačnosti je najmä v zimnom období. Prevládajúce prúdenie vzduchu je v Turčianskej kotline v smere sever - juh.

Tab. 4 Priemerná častosť smerov vetra na stanici Martin v rokoch 1999-2008

S	SV	V	JV	J	JZ	Z	SZ	bezvetrie
20,54	9,95	5,68	3,7	18,78	7,14	5,42	3,71	25,08

1.4 VODA

1.4.1 Povrchové vody

Záujmové územie patrí do povodia rieky Turiec, ktorá preteká západne od riešeného územia vo vzdialenosti cca 300 m. Rieka Turiec je súčasťou povodia stredného toku rieky Váh. V zmysle prílohy č.1 Vyhlášky MŽP SR č. 211/2005 Z.z. je Turiec zaradený do zoznamu vodohospodársky významných vodných tokov.

Tab. 5 Priemerné mesačné prietoky a ročný prietok rieky Turiec v m³/s (obdobie 1986-1990)

Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	ROK
Turiec - Martin	6,75	9,40	12,80	18,46	11,64	9,37	4,83	4,72	5,51	4,24	4,6	7,50	8,30

Q355 = 3,485 m³/s

Q270 = 5,740 m³/s

QA = 11,06 m³/s

Vodné plochy sa v blízkom ani v širšom okolí nevyskytujú.

1.4.2 Podzemné vody

Kolektorom podzemných vôd v širšom záujmovom území sú fluviálne sedimenty rieky Turiec. Náplavy sú v danom území vysoko zvodnené, hrúbka zvodnenej vrstvy sa pohybuje okolo 5-6 m a je v spojitosti s hladinou vody v rieke Turiec. Koeficient filtrácie sa rádovo pohybuje okolo 10⁻³ m.s⁻¹.

Kvalita podzemných vôd v posudzovanom areáli nie je sledovaná.

1.4.3 Minerálne a termálne vody

Posudzované územie sa nenachádza v blízkosti žiadneho zo zdrojov minerálnych alebo termálnych vôd. Smerom severovýchodným od záujmového územia vo vzdialenosti cca 4 km sa vyskytujú zdroje minerálnych vôd Fatra v Martine (hydrogeologický vrt BJ2 a BJ4 v hĺbke 170-200 m) a východným až JV smerom vo vzdialenosti cca 4,5 km v Martine - Jahodníkoch prameň Hájsky Medokýš. Záujmové územie sa nachádza v ochrannom pásme II. stupňa prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd v Martine.

1.4.4 Vodohospodársky chránené územia

Záujmové územie nie je súčasťou žiadneho vodohospodársky chráneného územia alebo pásma hygienickej ochrany vodného zdroja v zmysle zákona NR SR č. 364/2004 Z.z. o vodách (vyhl. 341/2010 Z.z.).

1.5 PÔDA

Pôdnym typom širšieho záujmového sú **fluvizeme**, pôdny druh: piesočnatohlinité pôdy, stredne až silno štrkovité (obsah štrku v povrchovom horizonte 25-50 %, hlbšie nad 50 %).

Charakteristický je plytký pôdny profil do hĺbky 0,3 m.

1.6 BIOTA

1.6.1 Flóra a vegetácia

Na základe fytogeografického členenia Slovenska (Atlas SSR, 1980) územie Turčianskej kotliny patrí do:

- oblasti Západokarpatskej flóry (*Carpaticum occidentale*)
 - obvodu flóry vnútrokarpatských kotlín (*Intracarpaticum*) okresu Turčianska kotlina

Súčasný stav vegetácie oproti potenciálnej vegetácii dotknutého územia je výrazne pozmenený. Pôvodná vegetácia bola z rôznych dôvodov odstránená výstavbou priemyselných areálov a komunikácií a nahradená sekundárnymi spoločenstvami. Posudzovaná lokalita je situovaná v priemyselnej zóne mesta medzi železničnou traťou a cestou I/65. Pôvodné rastlinné spoločenstvá sa sú orientované západným smerom (priestor pod Martinskými hoľami).

1.6.2 Fauna

Podľa členenia Slovenska (Atlas SSR, 1980) na živočíšne regióny záujmové územie spadá do regiónu:

- ⇒ provincia Karpaty
 - oblasť Západné Karpaty
 - obvod vnútorný západný okrskok.

Zloženie fauny širšieho riešeného územia je výsledkom pôsobenia zložitého komplexu prírodných činiteľov a zásahov človeka. Hodnotená oblasť je výrazne urbanizovaná. Nachádzajú sa tu priemyselné objekty (prevádzky strojárnej výroby), komunikácie a železničná trať ako i obytné objekty. Vzhľadom na uvedené je súčasná fauna, čo sa týka diverzity, chudobná. V širšom riešenom území sa uplatňujú druhy od nížinných až po horské druhy. Ide o živočíšne spoločenstvá typické pre mestá s výraznou prevahou synantropných druhov s nízkou druhovou diverzitou a abundanciou. Ich výskyt je viazaný na zeleň okolitých priemyselných areálov, brehový porast toku Turiec a plevelné plochy.

K najbežnejším druhom patria zástupcovia spevavcov - sýkorka belasá (*Parus caeruleus*), sýkorka bielolíca (*Parus major*), vrabec poľný (*Passer montanus*), stehlík pestrý (*Carduelis carduelis*), stehlík zelený (*Carduelis chloris*), drozd čierny (*Turdus merula*), holub divý (*Columba livia*), žltouchvost domový (*Phoenicurus ochruros*). Stavovce (*Vertebrata*) sú zastúpené triedami: obojživelníky (*Amphibia*) zastupuje najmä ropucha obyčajná (*Bufo bufo*), plazy (*Reptilia*) zastupuje najmä jašterica obyčajná (*Lacerta agillis*), užovka obojková (*Natrix natrix*); z cicavcov sú to najmä rôzne drobné zemné cicavce.

1.7 CHRÁNENÉ ÚZEMIA

1.7.1 Územná ochrana prírody

Okres Martin je známy mnohými chránenými územiami prírody a krajiny :

Z národných parkov je to Národný park Veľká Fatra, ktorý na území okresu zaberá plochu 14 540 ha (ochranné pásmo ďalších 10 655 ha) a Národný park Malá Fatra, ktorý sa v okrese rozprestiera na území 5 657 ha,

z národných prírodných rezervácií sú to: Borišov, Chleb, Kl'ak, Kl'ačianska Magura, Kláštorské lúky, Lysec, Madačov, Padva, Suchý vrch, Šútovská dolina, Tlstá, rieka Turiec, Veľká Skalná,

z prírodných rezervácií sú to: Biela skala, Gol'ové mláky, Hajasová, Hrabinka, Hrádok, Katova skala, Pod Rígl'om,

z národných prírodných pamiatok: Kl'acký vodopád, Perlová jaskyňa,

z prírodných pamiatok: Šútovská epigenéza,

z chránených stromov ide o 10 stromov rastúcich v obciach Kláštor pod Znievom, Martin (Memorandove lipy) a Dražkovce.

Taktiež samotná rieka Turiec bola predmetom podrobného výskumu na pozorovanie charakteristiky životného prostredia hlavátky podunajskej. Výskum potvrdil, že rieka poskytuje podmienky pre vzácnu biocenózu a ucelený ekosystém.

Do hodnoteného záujmového územia nezasahujú žiadne chránené územia, resp. ich ochranné pásma. V zmysle zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny tu platí I. stupeň ochrany.

1.7.2 Druhovú ochrana prírody

Priamo v záujmovom území , nebol zaznamenaný trvalý výskyt žiadnych chránených druhov rastlín ani živočíchov, pretože objekt je dlhodobo využívaný najskôr Cestnými stavbami a od roku 1992 ako priestor pre zber železného a neželezného šrotu.

V okolí je sledovaný iba príležitostný výskyt resp. sezónny migračný pohyb najmä drobných spevavcov (Passeriformes) – sýkorky (Parus sp.), lastovičky - belorítka domová (Delicon urbica) a lastovička domová (Hirundo rustica), drozdy (Turdus sp.), trosochvost biely (Motacilla alba), žltouchvost domový (Phoenicurus ochruros).

1.7.3 Chránené stromy

V záujmovom území sa nenachádza žiaden chránený strom.

2 KRAJINA, KRAJINNÝ OBRAZ, STABILITA, OCHRANA KRAJINY, SCENÉRIA

2.1 ŠTRUKTÚRA KRAJINY A VYUŽITIE ÚZEMIA

Posudzovaná lokalita sa nachádza na juhozápadnom okraji mesta Martin, cca 500 m západne od centra mesta. Je súčasťou západnej priemyselnej zóny, ktorú tvorí areál priemyselnej výroby a skladových budov. Hodnotené územie má typický antropogénny charakter s využívaním na priemyselné účely. Osou širšieho územia je cestná komunikácia I/65 a Robotnícka ulica; východne je situovaná železničná trať Vrútky - Zvolen.

Najbližšie obytné objekty sú vzdialené od hodnotenej lokality cca 250-300 m východným smerom za železničnou traťou.

Prvky prírodnej krajiny kompaktného charakteru opätovne nastupujú až za hranicou intravilánu mesta, cca 1,5 km od hodnotenej lokality v smere na Martinské hole.

2.2 PRVKY ÚZEMNÉHO SYSTÉMU EKOLOGICKEJ STABILITY

Územný systém ekologickej stability je sústava navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť života v krajine. Ide o nepravidelnú sieť ekologicky významných krajinných prvkov, ktoré svojím charakterom, umiestnením a funkciou pomáhajú udržiavať ekologickú stabilitu v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho a lokálneho významu.

V rámci Územného plánu sídelného útvaru Martin schváleného všeobecne záväzným nariadením mesta č. 30/2003 boli vyčlenené lokality ako biocentrá, biokoridory a interakčné prvky lokálneho, regionálneho resp. nadregionálneho charakteru, významné z pohľadu ochrany a tvorby životného prostredia regiónu. Z týchto lokalít do hodnoteného územia nezasahuje žiadna, najbližšou lokalitou, vzdialenou cca 3,5 km severozápadným smerom, je lesopark Martin – Stráne a vo vzdialenosti cca 300 m je významný hydrický biokoridor – rieka Turiec.

Podľa Výnosu MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu sú v širšom okolí najbližšie : SKUEV0382 Turiec. Na území ide o ochranu biotopov slatín s vysokým obsahom báz, nížinné a podhorské kosné lúky, vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách, druhov európskeho významu: šidielko, spriadač kostihojový, bystruška potočná, korýtko riečne, priadkovec trnkový, ohniváček veľký, klinovka hadia, hlaváč bieloplutvý, kolok vretenovitý, plž severný, hlavátka podunajská, kunka žltobruchá, mlok hrebenatý, netopier obyčajný, netopier brvitý, podkovár malý a vydra riečna.

Toto významné územie je naviazané na biokoridor nadregionálneho významu - hydrický biokoridor rieky Turiec.

Podľa schváleného uznesenia Vlády SR č. 636 zo dňa 9.7.2003 do národného zoznamu chránených vtáčích do posudzovaného územia nezasahuje žiadne z navrhovaných vtáčích území.

V blízkom ani vzdialenejšom okolí posudzovanej lokality sa nenachádza žiadna mokraď európskeho významu.

Záujmové územie nezasahuje do žiadneho prvku územného systému ekologickej stability.

3 OBYVATEĽSTVO, JEHO AKTIVITY, INFRAŠTRUKTÚRA A KULTÚRNOHISTORICKÉ HODNOTY ÚZEMIA

3.1 OBYVATEĽSTVO

V súčasnosti žije v meste cca 59 014 obyvateľov.

V rokoch 1970-1993 evidentne vzrástol počet obyvateľov v meste Martin, čo bolo spôsobené nielen prirodzeným prírastkom, integráciou blízkych obcí pod mesto, ale najmä migráciou obyvateľstva, jeho presídľovaním z vidieckych sídiel do mesta, s čím úzko súvisel rozvoj bytovej výstavby a rozvoj pracovných aktivít výrobného i nevýrobného charakteru. Od roku 1993 dochádza k zmierneniu nárastu počtu obyvateľov a od r. 1999 nastáva vo vývoji obyvateľstva obrat, kedy bol zaznamenaný už i jeho mierny pokles. Spomalený nárast počtu obyvateľov je ďalej negatívne ovplyvňovaný aj nižšou pôrodnosťou a migráciou obyvateľstva.

V nasledujúcej tabuľke je zobrazený vývoj počtu obyvateľov v meste Martin.

Tab.6 Vývoj počtu obyvateľov v meste Martin

Martin	1970	1975	1991	1993	1995	1998	1999	2000	2006	2009
mesto	37 415	49 271	58 393	60 155	60 772	61 025	60 870	60 794	59 014	58 166

Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v SR podľa obcí. ŠÚ SR Bratislava, www.statistics.sk.

Tab.7 Štruktúra obyvateľstva mesta Martin podľa charakteristických vekových skupín

Rok	počet obyv.	z toho veková skladba						index vitality
		predprodukt. vek		produktívny vek		poprodukt. vek		
		počet	%	počet	%	počet	%	
1991	58 393	15 639	26,78	35 198	60,28	7 556	12,94	207,0
1999	60 870	12 089	19,86	39 292	64,55	9 489	15,59	127,4
2000	60 794	11 484	18,69	39 678	65,27	9 632	15,84	119,2
2004	59 449	9 374	15,77	31 531	53,04	10 544	17,74	88,9
2006	59 014	8 593	14,56	39 321	66,63	11 100	18,81	77,4

Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v SR. ŠÚ SR Bratislava, . Sčítanie ľudu domov a bytov v okrese Martin. OO SŠÚ v Martine, . www.statistics.sk

Pomery medzi predproduktívnou, produktívnou a poproduktívnou skupinou obyvateľstva vypovedajú o miere perspektívnosti sídelnej populácie. Zo štruktúry obyvateľstva mesta Martin podľa základných vekových skupín je zrejmý pokračujúci pokles detskej zložky ako dôsledok znižujúcej sa pôrodnosti. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi predstavuje situácia v meste Martin zhoršenie stavu a znamená prechod od typu populácie stabilizujúcej - rastúcej (r.1991) k regresívnej (r.2005). K postupným zmenám dochádza aj vo vekovej štruktúre obyvateľstva v poproduktívnom veku, kde bol zaznamenaný vzrast podielu staršieho obyvateľstva oproti predchádzajúcim rokom.

Zamestnanosť

Podmienky zamestnanosti obyvateľov nielen mesta Martin ale aj širšieho okolia vytvára samotné mesto Martin, kde pracuje prevažná časť ekonomicky aktívnej časti obyvateľstva. V úrovni ekonomickej aktivity sa výrazne prejavujú väzby na hospodársky prítiažlivé mestá Žilina a Vrútky.

Obyvatelia riešeného územia sú zamestnaní predovšetkým v priemysle, službách a čiastočne aj v poľnohospodárstve.

Transformácia ekonomiky mala negatívny dopad na osídlenie v posudzovanom regióne. Charakterizoval ju úbytok pracovných príležitostí a výraznejšia migrácia

obyvateľstva mimo okres i región. V rokoch 2000 – 2008 bola situácia v zamestnanosti po výstavbe výrobných objektov vo východnom priemyselnom parku situovanom medzi Martinom a Sučanmi stabilizovaná.

3.2 SÍDLA

Mesto Martin leží na severe Turčianskej kotliny, medzi pohoriami Malej a Veľkej Fatry, v údolí rieky Turiec. Mesto Martin je administratívno-správne centrum; je súčasťou Žilinského samosprávneho kraja a sídlom okresu. Okres Martin má rozlohu 736 km², počet obyvateľov 97 800, hustota osídlenia 133 obyv./km², počet obcí v okrese je 43, z toho sú 2 mestá (Martin a Vrútky).

V súčasnosti v samotnom meste Martin žije 58 166 obyvateľov (r. 2009. Rozloha katastra mesta Martin je 67,73 km², hustota obyvateľstva 881 obyv./km²).

Martin je významným priemyselným centrom nadregionálneho charakteru s nadväznou širokou škálou občianskej vybavenosti, je tiež aj významným centrom kultúry a histórie slovenského národa. Je sídlom štátnych úradov, so sústredeným školstvom, vedou, kultúrou, výrobou, službami a podnikateľskými aktivitami.

Územie okresu je bohaté na prírodné hodnoty, a preto patrí medzi významné strediská cestovného ruchu a rekreácie celoštátneho významu. Medzi strediská rekreácie, turizmu a predovšetkým zimných športov patria Martinské hole (Malá Fatra).

Posudzovaná lokalita je situovaná v juhozápadnej časti mesta, v priemyselnej zóne, v blízkosti štátnej cesty I/65.

PRIEMYSEL

Významné miesto v odvetvovej štruktúre v meste Martin prináleží najmä automobilovej výrobe a strojárenskej výrobe, obuvníckej výrobe a drevo spracovávajúcej a nábytkárskej. Významné miesto zaberá papierenský a polygrafický priemysel a farmaceutický priemysel.

V okolí záujmovej lokality sa nachádza niekoľko objektov priemyslu a výroby – Viena Internacional, s.r.o. Martin, Poľnonákup Turiec, Duropack Turpack Obaly, Dimex, Inkur, Luxel

POĽNOHOSPODÁRSTVO A LESNÉ HOSPODÁRSTVO

Posudzovaná lokalita je súčasťou intravilánu. Areál je situovaný v západnej priemyselnej časti mesta a posudzovaná lokalita sa nachádza mimo poľnohospodárskych a lesných pozemkov. Pasienky sú situované západne od záujmovej lokality, smerom pod Martinské hole. Záujmové územie nie je súčasťou LPF ani PPF.

SLUŽBY

Mesto Martin má dostatočný počet zariadení lokálneho, mestského, regionálneho i nadregionálneho významu v oblasti školstva, zdravotníctva, kultúry, telovýchovy a športu, sociálnej starostlivosti, ako aj zariadení obchodu a služieb. Základná vybavenosť je vyhovujúca.

V rekreačných strediskách sú poskytované špecializované služby viažuce sa na relaxačné a oddychové aktivity týchto zariadení.

INFRAŠTRUKTÚRA

Doprava

V skúmanom území sa nachádzajú dva druhy dopravných systémov, ktoré sú reprezentované nasledovnými zložkami:

- automobilová doprava – východne od riešeného územia vo vzdialenosti cca 250 m prechádza cesta I/65, ktorú križuje miestna komunikácia Robotnícka ulica.
- železničná doprava: východne cca 150-200 m od riešeného územia prechádza trať č.171 Vrútky – Martin – Zvolen.

Inžinierske siete

Elektrická energia - hlavným napájacím uzlom okresu je 400/220/110 kV TR Sučany, z ktorej po 110 kV vedeniach je vyvedený elektrický výkon do 110/22 kV elektrických staníc v Martine-Košútoch, Vrútkach. Objekt je prostredníctvom distribučných zariadení pripojený na elektrickú sieť SSE-Distribúcia, odkiaľ má dodávaný elektrický výkon pre vlastnú potrebu.

Zásobovanie plynom

Zásobovanie zemným plynom z distribučného systému zemného plynu. Pre jednotlivé časti mesta Martin sa využívajú nasledovné plynárenské zariadenia:

- VTL plynovod „Žilina – Martin - Prievidza“ DN 300
- VTL plynovod „Martin – Sučany - Turany“ DN 200
- VTL plynovod „Martin – Bystrica – Žabokreky“ DN 100

Zásobovanie vodou

Mesto Martin je zásobované pitnou vodou zo Skupinového vodovodu Martin, ktorého najvýznamnejšie zdroje sú lokalizované v pohorí Veľká Fatra vyhlásenej nariadením vlády SR č. 13/1987 Zb. za vodohospodársky významnú oblasť. V súčasnosti mesto ani okres Martin nepociťujú nedostatok pitnej vody. Do posudzovanej lokality je privedená prípojka pitnej vody.

Kanalizácia

Mesto Martin má vybudovanú jednotnú kanalizačnú sieť s vyústením do mechanicko – biologickej ČOV vo Vrútkach. Prevádzkovateľ intenzifikoval ČOV a postupne rozširuje stokovú sieť v potrebnom rozsahu v samotnom meste Martin ale i v okolitých obciach okresu ako Sučany, Turany, Krpel'any, Košťany nad Turcom, Žabokreky, Bystrica, Belá – Dulice, Dražkovce, Sklabiňa.

Samotná ČOV po intenzifikácii slúži pre 116 420 ekvivalentných obyvateľov a bude čistiť 661 l/s odpadových vôd .

Splaškové odpadové vody z areálu zberne odpadov sú odkanalizované do existujúcej žumpy, ktorú navrhovateľ vyváža na ČOV v správe Turčianskej vodárenskej spoločnosti.

Odpadové hospodárstvo

V okrese Martin prevádzkuje skládku odpadov spoločnosť Brantner Fatra, spol. s r.o., Martin. Skládku odpadov pre nie nebezpečný odpad je umiestnená v lokalite Martin – Kalnô.

Skládku odpadov bola vybudovaná v bývalej ťažobnej jame vzniknutej po ťažbe tehliarskej hliny a je tu prevádzkovaná od roku 1994. V súčasnosti sa pripravuje rozšírenie skládky smerom do nového, zatiaľ nevyužitého ťažobného priestoru tehliarskej hliny, ide o optimálne využitie terénnej depresie vzniknutej po ťažbe materiálu.

V skladbe odpadov ukladaných na skládku prevažujú komunálne odpady – zvozovú oblasť tvorí samotné mesto Martin a ďalšie obce okresu Martin.

Tabuľka 8 Množstvo odpadov uložených na skládku odpadov Martin-Kalnô 2005-2008

Rok	2005	2006	2007	2008
množstvo uloženého odpadu na skládku (t)	34 244,06	34 649,31	34 584,59	43 302,97
z toho komunálneho odp. (všetky druhy sk. 20) (t)	27 146,12	28 310,55	26 968,82	30 982,71
uložený odpad / KO (%)	79,27	81,71	77,98	71,54

Zdroj: Evidenčné listy skládky odpadov za roky 2005, 2006, 2007, 2008 Brantner Fatra, s.r.o., Martin

Spoločnosť Brantner Fatra, s.r.o., Martin v rámci zvozového regiónu zabezpečuje v obciach aj separovaný zber druhotných surovín. Systém je zabezpečovaný zberom do plastových vriec v domácnostiach individuálnej bytovej výstavby a do zberových kontajnerov v rámci komplexnej bytovej zástavby. Nasledujúca tabuľka dokumentuje množstvá vyseparovaných odpadov vo zvozovom regióne firmy Brantner Fatra podľa jednotlivých komodít v rokoch 2005 – 2008.

Tabuľka 9 Vyseparované druhotné suroviny v rokoch 2005 – 2008

KOMODITA v tonách	ROK			
	2005	2006	2007	2008
papier	729,312	935,931	1244,06	1339,44
sklo	223,64	203,87	416,6	815,96
plasty - PE fólie	28,406	35,684	93,992	63,705
plasty - PET	38,556	39,150	75,056	177,098

Zdroj: Evidenčné listy za roky 2005, 2006, 2007, 2008 Brantner Fatra, s.r.o., Martin

V meste Martin pôsobí niekoľko podnikateľských subjektov, ktoré sa zaoberajú nakladaním s nebezpečnými odpadmi – zberom, prepravou a následným zneškodnením NO v oprávnených organizáciách, sú to napr: Ekotur, Ekomar, ŽOS-EKO Vrútky. V regióne sa taktiež nachádzajú zariadenia na zneškodnenie odpadov – biologická a fyzikálno-chemická úprava odpadov (ŽOS Vrútky, MT - Energetika, Martin), zber a spracovanie starých vozidiel (ŽOS-EKO, Vrútky).

V regióne je viacero zberných odpadov zameraných na zber druhotných surovín (kovový odpad) : Zberné suroviny, ŽP Eko Quelet, Kovod a zberne drobných živnostníkov.

Rekreácia a cestovný ruch

Z hľadiska rekreácie a cestovného ruchu je mesto Martin podľa ÚPN-VÚC Žilinského kraja klasifikované ako cieľové mesto cestovného ruchu s medzinárodným významom. V rámci aglomerácie mesta sa nachádza stredisko horského turizmu, turistiky a zimných športov (Martinské hole). Všetky zariadenia a záujmové (cieľové) územia rekreácie a cestovného ruchu sa nachádzajú v západnej a južnej časti katastrálneho územia mesta, respektíve priamo v meste, a teda sú situované mimo posudzovanej lokality a jej bezprostredného okolia.

Uvažované územie je súčasťou priemyselnej zóny a svojim novým výrobným zameraním vhodne doplní existujúce firmy a prevádzky.

Kultúrohistorické hodnoty územia

Situovanie areálu neprichádza do styku s historickými pamiatkami mesta Martin.

Archeologické lokality územia

Na priamo posudzovanej lokalite ani v jej blízkom okolí nie sú známe žiadne archeologické lokality. Taktiež známe archeologické náleziská sú mimo skúmanej lokality.

4. SÚČASNÝ STAV KVALITY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA**4.1 OVZDUŠIE**

Stav ovzdušia v okrese Martin je ovplyvnený existujúcimi malými, strednými a veľkými zdrojmi znečistenia ovzdušia umiestnenými priamo v okrese a v samotnom meste, ďalej automobilovou dopravou, ale aj prenosmi emisií zo vzdialených zdrojov. Všeobecne záväznou vyhláškou Krajského úradu životného prostredia v Žiline č. 6/2005 z 26.9.2005 vydal akčný plán na zabezpečenie kvality ovzdušia, v zmysle ktorej bolo katastrálne územie mesta Martin v rozlohe 67 km² zahrnuté medzi oblasti riadenia kvality ovzdušia.

Výšku koncentrácií znečisťujúcich látok ovplyvňujú tiež nepriaznivo dlhotrvajúce zimné inverzie. V dôsledku poklesu a zmeny charakteru výroby došlo k zníženiu emisií TZL, SO₂ a CO. Významným veľkým zdrojom znečistenia ovzdušia v meste je Martinská teplárenská (energetický zdroj spaľujúci uhlie, ZP a biomasu), ktorá sa nachádza v blízkosti záujmovej lokality. Ďalšie významné zdroje znečistenia v meste a v blízkom okolí záujmového územia sú:

Tab.10 Údaje o vybraných zdrojoch znečistenia ovzdušia v meste, ZL v t za 2006, 2007

Názov zdroja	ROK	TZL	SO ₂	NO _x	CO	TOC
AFE FOUNDRY	2006	0,355	0,0127	2,196	2,952	0,056
	2007	0,344217	0,012706	2,194124	2,876647	0,059056
G.T.S. Martin	2006	0,0104	0,001248	0,20281	0,0819	0,01365
	2007	0,013928	0,001671	0,27603	0,109686	0,018281
GLOBE METAL & FINANCE	2006	0,00334	0,000401	0,06514	0,02631	0,004385
	2007	0,037404	0,001728	0,280892	0,113437	2,267038
Holcim Slovensko	2006	0,01453	-	-	-	-
	2007	0,008665	-	-	-	-
KLFZVL MTK	2006	0,45275	0,008667	1,58896	0,53266	0,659712
	2007	0,465425	0,009824	1,596406	0,644702	0,69945
Lombardini Slovakia	2006	0,057581	0,003092	0,502343	0,20287	2,45881
	2007	0,039707	0,002491	0,404793	0,163474	0,815031
MFN Martin	2006	0,153804	0,022762	3,225349	1,160729	0,243182
	2007	0,133688	0,028447	3,100922	1,139796	0,193466
Martinská	2006	14,85551	818,979	289,2893	13,91678	7,12488

	2007	16,6596	706,2352	268,6161	8,779771	6,51043
Nová Zlieva-	2006	0,676567	0,002830	0,597926	0,183565	0,042308
	2007	1,351473	0,001396	0,304836	0,091607	0,015268
Pekáreň Hruška	2006	0,014711	0,001765	0,286862	0,115848	0,019308
	2007	0,015481	0,001858	0,301873	0,12191	0,020318
Poľnonákup Turiec	2006	0,701707	0,518462	0,196076	0,028764	0,004897
	2007	0,820472	0,000879	0,142791	0,057666	0,009611
Tatra nábytkáreň	2006	18,03898	0	5,96217	31,79824	64,417365
	2007	8,108919	0	6,14742	32,78624	73,38336

Zdroj : OUŽP Martin, NEIS r. 2006, 2007

Tab. 11 Množstvo vypustených základných znečisťujúcich látok zo stacionárnych zdrojov znečistenia ovzdušia v okrese Martin v tonách

ROK	TZL (t/rok)	SO ₂ (t/rok)	NO _x (t/rok)	CO (t/rok)	TOC (t/rok)
2000	233,217	1414,92	441,072	346,237	87,508
2001	206,414	1477,323	453,309	337,432	97,765
2002	166,117	1388,616	415,762	470,754	187,416
2003	160,919	1382,625	413,405	471,590	240,074
2004	125,371	1315,943	439,664	455,438	229,588
2005	84,242	1257,384	458,097	238,608	127,731
2006	62,705	895,214	359,195	195,214	127,488
2007	47,262	795,871	332,585	165,833	130,756
2008	45,175	902,392	372,544	155,581	126,128
2009	38,476	925,902	359,146	160,514	71,431

Zdroj: www.air.sk

Z vyššie uvedenej tabuľky vidieť, že vo všetkých základných znečisťujúcich látkach došlo v okrese k zníženiu vypúšťaných znečisťujúcich látok.

Emisie znečisťujúcich látok

V priebehu 90. rokov minulého storočia došlo v okrese Martin k významnému poklesu vypúšťaných znečisťujúcich látok. Dôvodom bolo zníženie výroby, zánik niektorých podnikov, prechod na ušľachtilejšie palivo – zemný plyn pri niektorých zdrojoch, vyradenie starých kotlov, modernizácia kotlov a spaľovanie nízko sírneho paliva a biomasy v teplárni Martinskej teplárenskej, a.s., Martin. Naopak došlo k rastu intenzity automobilovej dopravy a množstvu vypúšťaných znečisťujúcich látok z tohto zdroja.

4.2 HLUK

V širšom území sa prejavuje vplyv dopravy po štátnej ceste I/65. V samotnej posudzovanej lokalite je významným zdrojom hluku lokálna doprava do areálu Viena Internacional a existujúcich prevádzok v blízkosti.

4.3 POVRCHOVÉ A PODZEMNÉ VODY

Povrchové vody

Rieka Turiec je monitorovaná v dvoch miestach odberu: Turiec-nad sútokom s Pivovarským potokom, rkm 6,7, čo je nové miesto odberu a Turiec-Vrútky, rkm 3,5. (Zdroj: SHMÚ, Správa - Kvalita povrchových vôd na Slovensku v r. 2006 – 2007, Bratislava 2008).

Limitom v tom čase platného NV SR č. 296/2005 Z.z. v sledovaných odberných miestach kvalita vody nevyhovela v 6 ukazovateľoch. Bol to aktívny chlór v odbernom mieste Turiec-nad sútokom s Pivovarským potokom a pre odberné miesto Turiec-Vrútky boli prekročené limity pre pH, N-NO₂, aktívny chlór, termotolerantné koliformné baktérie a fekálne streptokoky. Všetky ukazovatele odberného miesta Turiec-nad sútokom s Pivovarským potokom sú zaradené do I. a II. triedy kvality. V odbernom mieste Turiec-Vrútky boli ukazovatele vyhodnotené v I. – III. triede kvality a pre parameter fekálne streptokoky až vo IV. triede kvality.

Podzemné vody

Kvalita podzemných vôd v širšej oblasti je sledovaná len prostredníctvom monitorovacieho systému vybudovaného na skládke odpadov Martin-Kalnô, tento je prevádzkovaný od začatia prevádzky skládky, t.j. od r. 1994. V rámci vykonaného ekologického auditu [Záverečná správa ekologického auditu; Dekonta, máj 2009] bolo konštatované, že podzemné vody nie sú kontaminované. Prítomnosť vody bola zistená len v niekoľkých vrtoch vo vrstve navážky.

4.4 PÔDY

Záujmové územie sa nachádza v existujúcej výrobné – skladovej zóne mesta Martin medzi dopravnými koridorami (železničná trať a cesta I/65). Pri ďalšom výkone navrhovanej činnosti sa nepredpokladá kontaminácia pôdy.

4.5 RASTLINSTVO A ŽIVOČÍŠTVO

Charakter riešeného územia, okolité priemyselné podniky, existencia líniových dopravných koridorov (I/65, železnica) a iných antropogénnych činností nedávajú predpoklad prítomnosti územne kvalitnej bioty.

Rastlinstvo i živočíšstvo je vytlačené do miest s menšou degradáciou pôvodných biotopov viažucich sa až do oblasti Martinských hôľ.

4.6 ZDRAVOTNÝ STAV OBYVATEĽSTVA A CELKOVÁ KVALITA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA PRE ČLOVEKA

Zdravotný stav obyvateľstva je výsledkom pôsobenia viacerých faktorov – ekonomická a sociálna situácia, výživové návyky, životný štýl, úroveň zdravotníckej starostlivosti ako

aj životné prostredie (ŽP). Vplyv znečisteného ŽP na zdravie ľudí je dosiaľ málo preskúmaný, odzrkadľuje sa však najmä v ukazovateľoch ako sú stredná dĺžka života pri narodení, celková úmrtnosť, dojčenská a novorodenecká úmrtnosť, počet rizikových tehotenstiev a počet narodených s vrodenými a vývojovými chybami, štruktúra príčin smrti, počet alergických, kardiovaskulárnych a onkologických ochorení, stav hygienickej situácie, šírenie toxikománie, alkoholizmu a fajčenia, stav pracovnej neschopnosti a invalidity, choroby z povolania a profesionálne otravy.

Syntetickým ukazovateľom úrovne životných podmienok obyvateľstva a úmrtnostných pomerov je stredná dĺžka života, t.j. nádej na dožitie. Po roku 1991 pokles celkovej úmrtnosti, ale najmä dojčenskej a novorodeneckej sa prejavil v predĺžení strednej dĺžky života pri narodení. Nádej na dožitie pri narodení u mužov v roku 2003 dosiahla 69,76 roka a u žien prekročila už hranicu 77,62 rokov. čo predstavuje v porovnaní s rokom 2002 mierny nárast u žien a stagnujúcu úroveň u mužov. V roku 2004 stredná dĺžka pri narodení u mužov prekročila hranicu 70,29 roka a u žien 77,82 roka, čo predstavuje v porovnaní s r. 2003 mierny nárast u mužov i žien. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi sa stredná dĺžka života pri narodení u mužov aj žien mierne zvýšila. V rámci okresov Žilinského kraja dosahuje najvyššiu strednú dĺžku života u mužov okres Tvrdošín (70,91) a u žien okres Liptovský Mikuláš (79,23 rokov). Najnižšie hodnoty boli zaznamenané u mužov v okrese Čadca (66,16) a u žien v okrese Turčianske Teplice (76,08).

K základným charakteristikám zdravotného stavu obyvateľstva, odrážajúcich ekonomické, kultúrne, životné a pracovné podmienky patrí aj mortalita. Výška ukazovateľov celkovej úmrtnosti závisí však nielen od uvedených podmienok, ale ju bezprostredne ovplyvňuje aj veková štruktúra obyvateľstva. Mesto Martin sa v posledných rokoch zaradilo k sídlam so zhoršenou vekovou skladbou, kde napr. v roku 2005 predstavoval podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku 12,23 %. Najväčší nárast bol zaznamenaný vo vekovej kategórii produktívny vek.

Starnutie populácie sa odráža aj v náraste úmrtnosti, ktorá sa v Žilinskom kraji v rozpätí rokov 1998 – 2002 pohybovala od 9,28 – 9,02 ‰. Najvyššia mortalita bola dosiahnutá v okrese s najstarším obyvateľstvom, a to v Turčianskych Tepliciach (13,6 ‰) a najmenšia v okrese Tvrdošín (6,89 ‰).

Úmrtnosť v roku 2005 v meste Martin bola 7,2 promile, čo je priaznivejšia situácia v porovnaní s okresom i krajom.

V úmrtnosti podľa príčin smrti, podobne ako v celej republike, tak aj v Žilinskom kraji i v okrese i meste Martin dominuje úmrtnosť na ochorenia obehovej sústavy, predovšetkým ischemické choroby srdca a nádorové ochorenia. Pri porovnávaní počtu úmrtí na uvedené ochorenia v okrese Martin v roku 2002 bola najväčšia úmrtnosť zaznamenaná v úmrtiach v dôsledku chorôb obehovej sústavy a nádorové ochorenia. Úmrtnosť spolu i na jednotlivé ochorenia v porovnaní so Žilinským krajom i SR vyznela za dané obdobie priaznivejšie v prospech okresu Martin.

Hodnotenie zdravotného stavu obyvateľov v priemere za veľké či menšie územné celky je pomerne zložitá, pretože zdravie nie je iba neprítomnosť choroby, ako sme už vyššie uviedli, zdravotný stav je výslednicou fyzického, psychického a sociálneho zdravia. Podľa viacerých zdrojov má rozhodujúci vplyv životný štýl a správanie, nasledované životným prostredím, genetickými a biologickými faktormi a zdravotníckymi službami.

Znižovanie zdravotných rizík zo životného prostredia si vyžaduje uplatňovanie nových vedeckých poznatkov a pracovných postupov so zameraním na zavádzanie metódik hodnotenia zdravotných rizík populácie vystavenej škodlivým faktorom, rozvoj environmentálnej epidemiológie a hodnotením indikátorov životného prostredia a zdravia. Množstvo jestvujúcich negatívnych vplyvov na životné prostredie v súčasnosti ako i aj množstvo potenciálnych rizík spôsobuje, že ochrana zdravia v našej spoločnosti zohráva čoraz významnejšiu úlohu. Predstavuje kombináciu legislatívneho a vedeckého riadenia, ako aj technologických a vzdelávacích aktivít, ktorých cieľom je garantovať, že žiadna ľudská činnosť nespôsobí vystavenie neprípustnému riziku poškodenia zdravia.